

Vergaderjaar 2014–2015

32 852

Grondstoffenvoorzieningszekerheid

Nr. 28

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 2 juli 2015

Op 5 maart 2013 bent u voor het laatst geïnformeerd over de voortgang van het ketenakkoord fosfaatkringloop (Kamerstuk 32 852, nr. 14). Met deze brief wil ik u, mede namens de Staatssecretaris van Economische Zaken, op de hoogte brengen van de huidige stand van zaken. Tevens wil ik u informeren over de uitvoering van de Motie Smaling uit 2014, waarin «de regering wordt verzocht de in Nederland gepraktiseerde ketenbenadering onder de warme aandacht te brengen van Europese collega's, soortgelijke initiatieven te bevorderen en participatie in de in Nederland opgezette coalitie te bepleiten».

Het ketenakkoord fosfaatkringloop is op 4 oktober 2011 gesloten tussen 20 partijen uit het Nederlandse bedrijfsleven, wetenschap, maatschappelijke instellingen en de overheid. Doel van het akkoord is om een (Europese) markt te creëren voor gerecycled fosfaat. Daarmee kan worden bereikt dat we zuinig omgaan met de voor de voedselproductie essentiële maar potentieel wereldwijd schaarse grondstof fosfaat. Tevens draagt het ketenakkoord bij aan de ontwikkeling van een circulaire economie door de fosfaatkringloop zoveel mogelijk te sluiten.

Actieve sleutelrol van het Nutriënt platform

Voor de uitvoering van het ketenakkoord fosfaatkringloop hebben de ondertekenaars van het ketenakkoord zich verenigd in het Nutriënt platform. Dit Nutriënt platform heeft zich ontwikkeld tot een actief netwerk waarin diverse ketenpartijen samenwerken aan herwinnen van fosfaat, het creëren van een stabiele en duurzame markt voor fosfaat en het sluiten van de fosfaatkringloop. Ik zie de inzet van het kabinet in dit kader vooral in samenwerking met en als partner binnen het Nutriënt platform. Het ontwikkelen van een markt voor herwonnen fosfaat en het sluiten van de fosfaatkringloop vergt een gezamenlijke aanpak. Het Nutriënt platform biedt daar een goede basis voor.

In de bijlage bij deze brief is een brief van het Nutriënt platform toegevoegd¹ waarin de resultaten die door de ketenpartijen zijn bereikt, zijn samengevat. Hieruit blijkt dat de belangrijkste knelpunten waar de overheid een oplossing voor moet bieden in Nederland inmiddels zijn opgepakt en grotendeels uitgevoerd. Voor meer informatie over het Nutriënt platform verwijst ik naar de website: www.nutrientplatform.org.

Uit de rapportage van het Nutriënt platform, die bij deze brief is gevoegd², blijkt dat de uitvoering van het Ketenakkoord fosfaatkringloop goed van de grond is gekomen. Er zijn diverse acties succesvol uitgevoerd en initiatieven in uitvoering. De meest recente acties en initiatieven zijn te vinden in de brief van het Nutriënt platform. Het betreft onder andere winning van struviet uit afvalwater, winning van fosfaat uit zuiveringsslib, diverse initiatieven op het vlak van mestverwerking, toepassen van herwonnen fosfaat in kunstmest.

In het kader van het Ketenakkoord wordt nog gewerkt aan een document waarmee in detail alle fosfaatrecyclingstromen worden gekwantificeerd, als referentiekader voor impact van nieuwe initiatieven. Dit document is in september gereed.

Aanpassingen in de regelgeving

Op 15 december 2014 is een wijziging van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet in het Staatsblad gepubliceerd. Daarin is er een nieuwe categorie «herwonnen fosfaten» opgenomen, die het mogelijk maakt drie soorten herwonnen fosfaten als meststof in de handel te brengen. Deze wijziging is op 27 februari 2015 in werking getreden. Tevens wordt dit jaar het Besluit gebruik meststoffen aangepast waardoor deze meststoffen op dezelfde wijze als overige organische meststoffen kunnen worden toegepast.

Benutten van kansen in de toekomst

Op basis van de voortgangsrapportage blijkt dat het Ketenakkoord Fosfaatkringloop grotendeels is uitgevoerd en voor enkele afspraken nog in uitvoering is.

Het Nutriënt Platform wil doorgaan op de ingeslagen weg en publiceert dit najaar een roadmap waarin een gezamenlijke strategie wordt uitgestippeld tot 2030. De kern hiervan is dat nutriëntenrecycling in 2030 een vanzelfsprekendheid is: het streven is om dan uit biomassa-reststromen hoogwaardige producten te winnen die op een stabiele duurzame markt worden afgezet. Hiermee komt een circulaire economie voor nutriënten tot stand, zal Nederland de geopolitieke afhankelijkheid van mondiale nutriëntenreserves hebben verminderd en bijdragen aan het voorkómen van mondiale nutriënten schaarste. Bovendien zal Nederland internationale koploper zijn van kennis en kunde op het gebied van nutriëntenrecycling op het kruispunt van de topsectoren water, agri & food en chemie.

Op de korte termijn betekent dit dat het Nutriënt Platform zich verbreedt van fosfaat (fosfor) naar andere relevante nutriënten.

Nu de aandacht voor fosfaat en het draagvlak voor recycling namelijk steeds verder uitbreidt, ook in Europa en de rest van de wereld, is het tijd om vooruit te kijken: andere nutriënten zoals stikstof en kalium, seleen,

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

mangaan, borium, zink, molybdeen en koper, spelen net als fosfaat een cruciale rol in onze voedselvoorziening maar worden (deels) in toenemende mate schaarser of slechter toegankelijk. Ook de kringloop van organische stof is van essentieel belang. De komende periode zoekt het Nutriënt platform uit welke stappen moeten worden genomen om duurzamer om te gaan met deze macro- en micronutriënten en om kringlopen te sluiten.

Tegelijkertijd wordt op korte termijn extra aandacht besteed aan het terugwinnen van fosfaat (en andere nutriënten) uit mest. De wet Verplichte mestverwerking sterkt bedrijven bij de verwaarding van nutriënten uit dierlijke mest. Er moeten echter nog diverse belemmeringen worden weggenomen op regionaal, nationaal en Europees niveau om de noodzakelijke versnelling daadwerkelijk te realiseren. Hiervoor stelt het Nutriënt Platform zich ten doel een verbindende rol te spelen tussen diverse (regionale) mestverwerkingsinitiatieven en strategische verbindingen aan te gaan met andere samenwerkingsverbanden, zoals bijvoorbeeld het «Dutch Refinery Cluster» en «Vruchtbare Kringloop».

Het kabinet zal ook in de toekomst betrokken blijven bij de activiteiten van het Nutriënt platform en meewerken aan het oplossen van knelpunten om het sluiten van de fosfaatkringloop en mogelijk ook de kringloop van andere nutriënten te sluiten. Dit past binnen de inzet van Nederland om te streven naar een circulaire economie. In dit streven worden initiatieven van koplopers voor sociale, economische en technische innovatie gericht op het optimaliseren van het gehele systeem dat grondstoffen gebruikt, ondersteund.

Internationaal en motie Smaling

Een internationale (Europese) markt voor herwonnen fosfaat is cruciaal om een circulaire economie voor fosfaat tot een succes te maken. Export van fosfaat uit landen met een overschot, naar landen met een tekort aan fosfaat maakt het mogelijk de kringloop op internationaal (Europees) niveau te sluiten en milieuproblemen op te lossen.

De Nederlandse platformaanpak geldt als inspirerend voorbeeld in de wereld, hoe effectief samenwerking in de keten tot stand gebracht kan worden, door bedrijven, NGO's, kennisinstituten en overheden bij elkaar te brengen. Inmiddels zijn in diverse landen platforms opgericht of in oprichting. Bijvoorbeeld in Duitsland, het Verenigd koninkrijk, Frankrijk, Noorwegen, Vlaanderen, de VS en Denemarken. Bedrijven, kennisinstituten en NGO's pakken dit goed op. Het versterken van de rol van de nationale overheden in deze internationale platforms is nog echter nog een aandachtspunt.

Fosfaat is inmiddels opgenomen in de Europese lijst met «*critical raw materials*». Daarmee heeft recycling van fosfaat aandacht gekregen in diverse lidstaten.

Op het Europese vlak heeft het Nutriëntplatform een grote rol gespeeld bij het oprichten van een Europees platform, het *European Sustainable Phosphorus Platform* (ESPP, <http://phosphorusplatform.eu/>). Nederland levert momenteel de voorzitter van dit platform. Het kabinet zet zich in om deze internationale samenwerking verder te stimuleren en faciliteert waar dat mogelijk is.

Op deze wijze geeft het kabinet samen met het Nutriënt platform uitvoering aan de Motie Smaling.

ESPP heeft samen met het eind 2013 opgerichte Deutsche Phosphor-Plattform (DPP) in maart 2015 de tweede Europese fosfaat conferentie georganiseerd in Berlijn (European Sustainable Phosphorus Conference, EUSC2). Deze conferentie was een succes en werd goed bezocht door circa 350 deelnemers uit 36 landen, ook van buiten Europa. Deelnemers kwamen uit diverse sectoren, en vertegenwoordigden bedrijven, instituten, NGO's en overheden. Ook de Europese Commissie was aanwezig, en gaf aan, om in het kader van de nieuwe strategie voor circulaire economie die de Europese Commissie eind 2015 hoopt te presenteren, aandacht te besteden aan fosfaat en duurzame innovatie. Het streven van de Europese Commissie is om te komen tot een duurzame en stabiele markt voor gerecycled fosfaat in Europa. Tevens kan Europese en Nederlandse kennis en ervaring worden ingezet om ook in ontwikkelingslanden de fosfaatkringloop te sluiten en duurzame voedselproductie te ontwikkelen.

De Grüne Woche is een jaarlijks podium waar de agrarische wereld in Duitsland producten van het land presenteert en de nieuwste ontwikkelingen in de land- en tuinbouw deelt. Het Nutriënt platform heeft samen met het Vlaamse en Duitse fosfaatplatform en in samenwerking met de Nederlandse ambassade en het Ministerie van I&M tijdens de Grüne Woche in Berlijn (januari 2015) de gelegenheid benut om successen te laten zien op de weg naar het sluiten van de fosfaatkringloop. Tevens was dit een kans om de Duitse markt voor gerecycled fosfaat te verkennen.

Het fosfaatvraagstuk staat mondiaal op de agenda. Waar slechts in weinig landen fosfaaterts wordt gedolven, de mondiale vraag naar nutriënten als gevolg van bevolkingsgroei en aanpassing van diëten toeneemt en tegelijkertijd steeds meer stedelijke delta's in de wereld kampen met eutrofiëring van het oppervlaktewater, is het zaak om door middel van innovaties zo zuinig mogelijk om te gaan met fosfaat toediening naar plant (meststoffen) en dier (veevoer). Verspilling wordt hiermee teruggedrongen, de betaalbaarheid van meststoffen in de landbouw verbeterd en de opbrengst verhoogd. Het Global Partnership on Nutrient Management (GPNM), dat door UNEP is geïnitieerd en waar mijn ministerie deel van uitmaakt, stimuleert de ontwikkeling van een wereldwijd gedeelde visie, op basis waarvan getoetst kan worden welke innovaties gericht ondersteund kunnen worden (bijvoorbeeld via pilots of demonstratieprojecten).

Inzet rijksoverheid

De rijksoverheid kan een belangrijke ondersteunende en stimulerende rol spelen om te helpen de fosfaatkringloop te sluiten en de ontwikkeling van een duurzame markt voor gerecycled fosfaat en mogelijk in de toekomst ook voor andere nutriënten te ondersteunen. Dat kan zowel op nationaal; als internationale vlak. Dit past in het beleid van VANG (Van Afvalstof naar Grondstof), om te komen tot transitie van een lineaire naar een circulaire economie waarin duurzaam wordt omgegaan met natuurlijke hulpbronnen, zuinig wordt omgegaan met grondstoffen en reststromen optimaal worden benut. Het kabinet wil dan ook hierop inzetten in nauwe samenwerking met ketenpartijen, innovatieve en koploper bedrijven, NGO's en andere overheden. De rijksoverheid opereert als een flexibele netwerkpartner die partijen probeert te verbinden. Ik wil u in dit kader verwijzen naar de Voortgangsrapportage VANG van 15 april 2015. In de komende jaren zal dit concreet worden ingevuld door onder andere:

- Een actieve rol in het Nutriënt platform en bij te dragen aan de ontwikkeling en uitvoering van de Roadmap die het nutriëntplatform dit jaar wil publiceren.
- Waar mogelijk te helpen bij het wegnemen van de afvalstofstatus in Europa voor producten op basis van herwonnen fosfaat.

- Doorzetten van het streven naar een evenwicht op de markt voor dierlijke mest in 2017 en stapsgewijs de verplichting tot het verwerken van overschotsmest tot dat niveau te verhogen.
- Voortzetten van de internationale samenwerking, onder andere in het kader van het European Sustainable Phosphorus Platform.
- Een proactieve inbreng richting de door de Europese Commissie aangekondigde nieuwe strategie om te komen tot een circulaire economie in Europa, in het bijzonder gericht op aanpassingen in de Europese regelgeving om belemmeringen voor recycling van nutriënten weg te nemen.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu,
W.J. Mansveld